

at lade deres Fæstegods afløse; forskjellige blandt dem lode imidlertid til senere at vige en Deel tilbage fra dette offentlige Tilbud. Nogle meente, at de egentlig ikke havde erkendt, at de vilde deeltage deri, men under enhver Omstændighed var der Udskillige, som sagde: Skylden, hvorfor vi ikke kunne komme til en Overenskomst med Hensyn til Fæstegodssets Afløsning, ligger ikke hos os, maa den ligger deri, at de Capitaler, der skyldes bort paa vort Gods, paa en Maade binde os; vi kunne ikke uden Dpoffrelse frigjøre os fra dette Baand, og vi skaae i det Hele ikke saaledes, som vi maatte ønske at staae, for at kunne afløse Fæstegodsset. Da jeg hørte af Bønder paa et Gods, at denne Indvending var fremkommen, gjorde jeg mig Umag for at faae at vide, om der ikke var Noget, der under saadanne Forhold vilde anbringe sin Capital, naar Bønderne ved Afstøbelsen erklærede, at de vare villige til at give en noget forhøjet Rente, og jeg tilveiebragte virkelig ogsaa en Stilling af den Natur, at Saadant kunde skee. Jeg sagde da til Bønderne: I kunne nu rolig henvende Eder til Godseieren og sige til ham, at der ikke skal være nogen Vanskelighed for ham med Hensyn til Capitalen, der skal i den Henseende intet Tryk finde Sted. Det er nu nogle Aar siden, men troe de ærede Medlemmer, at noget Fæstegods er afløst der, eller at Sagen er fremmet det Allermindste? Nei paa ingen Maade! Dersom man saa siger: der findes mellem Godseierne ikke saa, som have en nedarvet Tradition om det Usikkelige i at vedblive med et saadant Forhold, og derfor er det dem tungt at frigjøre sig derfor, saa siger jeg: denne Betragtningens Berettigelse erkjender jeg; man er her paa Følelsens Gebet, men man kan ikke i mindste Maade have Noget imod en saadan Følelse, naar kun det patriarkalske Sindelag bliver tilstede. Naar den Godseier, der paa Grund af den nedarvede Tradition saa nødig vil ud af Fæsteforholdet, siger til sine Fæstere: Børn, vi maae ikke saaledes stilles fra hverandre, vi maae holde sammen, Eders Fader og Bedstefader have været med min Fader og Bedstefader, Eders Børn skulle blive hos mig, og Eders Indfæstning skal ikke overskride, hvad der, efterat de have

deelt med deres Sødskende, kan ansees for at være en billig Sum, saa siger jeg: det er smukt. Hvad mig personlig angaaer, saa betragter jeg ikke vor nuværende Fæstelovgivning som god, men naar den blev godt og hensigtsmæssig rettet, vilde jeg i det Hele ansee Fæsteforpagtningen for ligesaa god eller i mange Henseende endog for bedre end nogen anden Forpagtningsform. Skeer der nu Noget af det, jeg her har omtalt? Nei! Godseieren siger til sin Godsforvalter: for hvert 100 Rd., der indkommer i Indfæstning, faaer du 1, 2 eller 5 Rd. (Stremmer 10 Rd.); speculeer nu, skal saa hvi Indfæstning, som du kan, det er godt for begge Parter. Bibeholdes da maastee den traditionelle Regel, ifølge hvilken Børnene temmelig sikkert kom til Fæstet efter Forældrene? Nei! Man opstiller ligeoverfor Familien en Stræmsel i Stikkelse af en Kudst, som har samlet sig nogle Penge, og siger: han vil give mig 5000 Rd. i Indfæstning for Gaarden, men af Kjærlighed til dig og dine Børn skal du have den for 4,000 Rd. — som er 2,000 Rd. mere, end den er værd. — Ja, man siger ikke, at det er 2,000 Rd. mere, end Gaarden er værd, men man siger, at den Anden vil give 5,000 Rd.; det er saaledes, man bærer sig ad i hele Fæsteforholdet. Det er saa vanskeligt i den lavere Rreds, hvori Folk af den Classe, hvortil Fæstebefolkningen hører, bevæge sig, at skaffe sig en nogenlunde selvstændig Stilling, hvorved man kan finde et taaleligt Udkomme, at den, som eier 3, 4 à 5,000 Rd., giver dem reent ud bort i Indfæstning, med den fulde Overbevisning, at han ikke kan forrente dem gjennem sin Indtægt af Gaarden, kun for derved at kjøbe sig Leilighed til at kunne arbeide uden at være nogen Andens Tyende, og til at tjené sit Brød i sit Ansigts Sved ved at bruge sine Kræfter for sig selv. Indfæstningen er en reen Fortjeneste, der puttes i Lommen; thi en almindelig Gaard vil selv ved de nuværende Priser ikke kunne forrente mere end 2,000 Rd. i Indfæstning. (Fischer: Det er overdrevent!) Nei, det er Forholdet. Det er Grunden, hvorfor denne Sag ikke fremmes mere; det ene Aar skyder man den ud, fordi man ikke rigtig har udgrundet Vanskelighederne ved den, det andet